

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) พบครั้งแรกจากประเทศเม็กซิโก เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1 เอ็น1) มีการแพร่ติดต่อระหว่างคนสู่คน เป็นเชื้อที่เกิดจากการผสมสารพันธุกรรมของเชื้อไข้หวัดใหญ่สุกร ไข้หวัดคนและเชื้อไข้หวัดที่พบในนก มีการแพร่ระบาดเริ่มจากประเทศเม็กซิโก สหรัฐอเมริกาและหลายประเทศในทวีปยุโรป โดยปัจจุบัน พบแล้วในหลายประเทศทั่วโลก ในประเทศไทยก็มีการระบาดของโรคดังกล่าว โรคนี้เป็นโรคที่มีความรุนแรงสูง เนื่องจากมีอัตราการป่วยที่รวดเร็วมีอัตราการตายสูง โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ผู้ป่วยเรื้อรัง เด็ก ผู้สูงอายุ คนอ้วน หญิงตั้งครรภ์ จะทำให้มีความเสี่ยงต่อการป่วยตายสูง ถ้าประชาชนขาดความเชื่อและพฤติกรรมสุขภาพในด้านการควบคุมป้องกันโรคที่ถูกต้อง ก็จะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคดังกล่าว การระบาดของใหญ่ของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) ซึ่งเป็นวิกฤติทางสาธารณสุขของประเทศทั่วโลก จะยังไม่ยุติในเวลาอันใกล้ องค์การอนามัยโลกได้รับรายงานผู้ป่วยยืนยันโรคนี้ มากกว่า 503,536 คน มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 6,260 คน ข้อมูลนี้ต่ำกว่าความเป็นจริงมาก เนื่องจากการระบาดได้ขยายไปสู่ชุมชนของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มากกว่า 206 ประเทศแล้ว ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้แนะนำ (ตั้งแต่วันที่ 6 กรกฎาคม 2552 เป็นต้นมา) ให้ประเทศที่มีการระบาดภายในประเทศแล้ว เปลี่ยนการตรวจยืนยันผู้ป่วยทางห้องปฏิบัติการทุกราย ซึ่งวิธีการดังกล่าวสร้างภาระและสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยไม่คุ้มค่า จากการศึกษาทางระบาดวิทยา เพื่อติดตามสถานการณ์ขณะนี้ยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงของเชื้อไวรัสที่อาจทำให้เชื้อ มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นและยังไม่พบปัญหาการดื้อยาโอเซลทามิเวียร์ในระดับที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุข รวมทั้งเชื้อยังไวต่อยาโอเซลซานามิเวียร์ (สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่กรมควบคุมโรค <http://beid.ddc.moph.go.th/กระทรวงสาธารณสุข, 2552>)

จากการเฝ้าระวังโรค ปัจจุบันประเทศไทยพบผู้ป่วยที่ตรวจยืนยันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) รวมทั้งสิ้น 28,939 ราย เสียชีวิต 185 ราย คิดเป็น 45.70 ต่อแสนประชากร โดยในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา (8 -14 พฤศจิกายน 2552) มีรายงานผู้เสียชีวิต 1 ราย สถานการณ์การระบาด

ในกรุงเทพและปริมณฑลได้ลดลงมากตั้งแต่เดือนสิงหาคมที่ผ่านมาและได้ขยายไปในทุกจังหวัดทั่วประเทศ มีความเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดในเขตเมือง ในสถานที่ที่ผู้คนอยู่รวมกันจำนวนมาก เช่น โรงเรียน ค่ายทหาร หอพัก สถานดูแลเด็กเล็ก สถานสงเคราะห์คนชรา สถานพินิจ เรือนจำ โรงงาน สถานบันเทิง งานคอนเสิร์ต งานบุญ โรคกำลังแพร่ออกสู่เขตชนบทและมีสัญญาณเตือนการขยายตัวเป็นการระบาดระลอกใหม่ โดยเกิดการระบาดในโรงเรียนและค่ายทหารและมีปัจจัยเสริม ได้แก่ อากาศที่เย็นและแห้ง ซึ่งประเทศไทยกำลังเข้าสู่ฤดูการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ตามฤดูกาล การจัดงานเทศกาลต่าง ๆ นอกจากนั้นอาจมีการแพร่เชื้อเข้าจากประเทศในซีกโลกเหนือด้วย (สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่กรมควบคุมโรค <http://beid.ddc.moph.go.th/กระทรวงสาธารณสุข> <http://www.moph.go.th/>, 2552) รายงานผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลระหว่างวันที่ 29 เมษายน 2552 ถึงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2552 จำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 1,699,307 คน จำนวนผู้ป่วยรายงานในข่ายเฝ้าระวังทั้งหมด จำนวน 3,791 ราย พบผู้ป่วยยืนยัน จำนวน 2,292 ราย คิดเป็น 134.88 อัตราต่อแสนประชากร ผู้ป่วยเสียชีวิตจำนวน 4 ราย ผู้ป่วยอยู่ระหว่างการสอบสวนและรอผลตรวจทางห้องปฏิบัติการจำนวน 7 ราย ผู้ป่วยยืนยันในเดือนพฤศจิกายน 2552 จำนวน 11 ราย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2552)

จากสภาพปัญหาและความรุนแรงของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) จากอัตราป่วยของจังหวัดเชียงใหม่มีอัตราป่วย 134.88 ต่อแสนประชากร ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศที่มีอัตราป่วย 45.70 ต่อแสนประชากร ซึ่งมีความรุนแรงที่สูงอำเภอเชียงดาว เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนผู้ป่วย 22 ราย คิดเป็น 26.65 อัตราต่อแสนประชากร จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน 82,547 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2552) ตำบลแม่นะ เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงดาว มีจำนวนผู้ป่วยจำนวน 5 ราย พบว่ามีการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) จากการนำโรคจากพื้นที่ในเขตเมืองเข้ามาสู่ชุมชน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรในพื้นที่เพื่อเข้ามาทำงานและศึกษาในตัวเมือง ทำให้มีโอกาสที่จะเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพของประชาชนอย่างกว้างขวาง การกำหนดมาตรการของรัฐและการกำหนดแผนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรม การป้องกันโรคในกลุ่มเสี่ยงในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น มีการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) และยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษามาก่อน เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษารั้งนี้มาเป็นแนวทางในการป้องกันการ

แพร่ระบาดของเชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) ที่อาจจะกลับมาแพร่ระบาดใหม่
อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความเชื่อด้านสุขภาพ (Health belief) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือความเข้าใจเกี่ยวกับ
สุขภาพอนามัยของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเจ็บป่วย การป้องกันโรคและการรักษา (Phipp, Long
& Wood, 1983) เมื่อบุคคลเกิดการเจ็บป่วยขึ้น บุคคลจึงมีการปฏิบัติตัว หรือมีพฤติกรรมสุขภาพ
ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ด้านความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของโรค อาการ การรักษา
การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค (Perceived susceptibility) ซึ่งถ้าบุคคลมีการรับรู้ว่าคุณ
มีโอกาเสี่ยงต่อการเกิดโรคสูง จะเป็นแรงกระตุ้นทำให้บุคคลเอาใจใส่ต่อสุขภาพของตนเอง
มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคขึ้น (Rosenstock, 1974) การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรค (Perceived
severity) ถ้าบุคคลรับรู้ความรุนแรงของการเป็นโรค จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการกระทำ
หรือมีพฤติกรรมในการเลือกวิธีการที่จะป้องกันผลกระทบ หรืออันตรายที่เกิดขึ้น การรับรู้ถึงประโยชน์
ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค (Perceived benefits) เป็นความรู้สึกนึกคิด หรือความเชื่อที่มีต่อ
พฤติกรรมในการป้องกันโรค ว่าสามารถป้องกันและควบคุมโรคที่จะเกิดขึ้นกับสุขภาพของตนเองได้
จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติ การรับรู้ถึงอุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค
(Perceived barrier) เป็นความรู้สึกนึกคิด หรือความเชื่อของบุคคล ที่มีอุปสรรคต่อการปฏิบัติ
เพื่อป้องกันโรค โดยบุคคลจะมีการประเมินระหว่างประโยชน์ที่จะได้รับกับอุปสรรคในการปฏิบัติ
ก่อนการตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อนำมาประยุกต์กับการรับรู้ความเสี่ยงของการเกิด
โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) ในกลุ่มเสี่ยงที่เชื่อว่าตนเองมีโอกาเสี่ยงต่อการ
ติดเชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) จะส่งผลให้มีการปฏิบัติพฤติกรรม
ป้องกันตนเองจากเชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) ตามการรับรู้ของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่
ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) ในกลุ่มเสี่ยงตำบลแม่ทะ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1)
ในกลุ่มเสี่ยงตำบลแม่ทะ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรม
ของกลุ่มเสี่ยง ในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1)

ระยะเวลาในการศึกษา

1 มกราคม 2553 ถึง 30 เมษายน 2553

ขอบเขตของการวิจัย

ตำบลแม่่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเชื่อด้านสุขภาพ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือการรับรู้ของกลุ่มเสี่ยง ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1.1 การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1)

1.2 การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1)

1.3 การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1)

1.4 การรับรู้อุปสรรคของพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1)

2. พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) หมายถึง การปฏิบัติ หรือการกระทำใด ๆ ของกลุ่มเสี่ยงที่จะทำให้ตนเองไม่ป่วยด้วยโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1) เช่น พฤติกรรมการป้องกันโรคด้วยการรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ ใช้ช้อนกลางในการรับประทานอาหารร่วมกัน การล้างมือและการสวมผ้าปิดปาก จมูก เมื่ออยู่ในที่สาธารณะ ที่มีผู้คนมากมาย มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการสัมผัสผู้ป่วยและพฤติกรรมการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอ็น1)

3. กลุ่มเสี่ยง หมายถึง กลุ่มเสี่ยงที่มี เด็กอายุ 0- 5 ปี หญิงมีครรภ์มากกว่า 3 เดือน โรคอ้วน มากกว่า 100 กิโลกรัม ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มเสี่ยงของสถานีอนามัยบ้านแม่่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2552 โดยนับ 1 ราย ต่อ 1 ครอบครัว

4. โรคไข้วัดไหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอน1) หมายถึง ภาวะที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสไข้วัดไหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอน1) เป็นโรคที่แพร่ติดต่อระหว่างคนสู่คน เริ่มพบที่ประเทศเม็กซิโกและสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้แพร่ออกไปยังอีกหลายประเทศ ซึ่งได้รับการตรวจวินิจฉัยยืนยันทางห้องปฏิบัติการ

5. ความรู้ หมายถึง ความรู้เรื่องโรคไข้วัดไหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอน1) ในด้านสาเหตุของการเกิดโรค การติดต่อของโรค การป้องกันและควบคุมโรค

6. การป้องกันและควบคุมโรคการควบคุมและป้องกันโรคไข้วัดไหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอน1) หมายถึง การดำเนินมาตรการ หรือกิจกรรมทั้งหมดเพื่อควบคุมโรค ป้องกันโรค และลดความเสี่ยงจากโรคไข้วัดไหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอน1) เช่น การให้คำแนะนำ แก่กลุ่มเสี่ยงในการดูแลสุขภาพตนเอง

สมมุติฐานการวิจัย

ความเชื่อด้านสุขภาพ ทั้ง 4 ด้าน คือ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค โรคไข้วัดไหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอน1) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้วัดไหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ (เอช1เอน1)